

Ο τελευταίος πειρασμός (Νίκος Καζαντζάκης)

«Η δυαδική υπόσταση του Χριστού στάθηκε για μένα πάντα βαθύ, ανεξερεύνητο μυστήριο· η λαχτάρα, η τόσο ανθρώπινη, η τόσο υπεράνθρωπη, να φτάσει ο άνθρωπος ως το Θεό - ή πιο σωστά: να επιστρέψει ο άνθρωπος στο Θεό και να ταυτισθεί μαζί του· η νοσταλγία αυτή, η τόσο μυστική και συνάμα τόσο πραγματική, άνοιγε μέσα μου πληγές και πηγές μεγάλες. Από τη νεότητά μου η πρωταρχική αγωνία μου, από όπου πήγαζαν όλες μου οι χαρές κι όλες μου οι πίκρες, ήταν τούτη: η ακατάπαυτη, ανήλεη πάλη ανάμεσα στο πνέμα και στη σάρκα. Μέσα μου παμπάλαιες ανθρώπινες και προανθρώπινες σκοτεινές δυνάμεις του Πονηρού· μέσα μου παμπάλαιες ανθρώπινες και προανθρώπινες φωτερές δυνάμεις τού Θεού· κι η ψυχή μου ήταν η παλαίστρα όπου οι δύο τούτοι στρατοί χτυπιούνταν κι έσμιγαν. Αγωνία μεγάλη· αγαπούσα το σώμα μου, και δεν ήθελα να χαθεί· αγαπούσα την ψυχή μου, και δεν ήθελα να ξεπέσει· μαχόμουν να φιλιώσω τις δύο αυτές αντίδρομες κοσμογονικές δυνάμεις, να νιώσουν πως δεν είναι οχτροί, είναι συνεργάτες, και να χαρούν, να χαρώ κι εγώ μαζί τους, την αρμονία.

Κάθε άνθρωπος είναι θεάνθρωπος, σάρκα και πνέμα· να γιατί το μυστήριο του Χριστού δεν είναι μονάχα μυστήριο μιας ορισμένης θρησκείας· είναι πανανθρώπινο· σε κάθε άνθρωπο ξεσπάει η πάλη Θεού και ανθρώπου και συνάμα η λαχτάρα της φίλιωσης. Τις περισσότερες φορές η πάλη αυτή είναι ασύνειδη, βαστάει λίγο, δεν αντέχει μια αδύνατη ψυχή να αντιστέκεται καιρό πολύ στην σάρκα· βαραίνει, γίνεται και αυτή σάρκα, κι ο αγώνας παίρνει τέλος. Μα στους υπεύθυνους ανθρώπους, που έχουν μερόνυχτα καρφωμένα τα μάτια τους στο ανώτατο Χρέος, η πάλη ανάμεσα στη σάρκα και στο πνέμα ξεσπάει χωρίς έλεος και μπορεί να βαστάξει ως το θάνατο.

Ποτέ δεν ακολούθησα με τόσο τρόπο την αιματωμένη πορεία του στο Γολγοθά, ποτέ δεν έζησα με τόση ένταση, με τόση κατανόηση αγάπη το Βίο και τα Πάθη τού Χριστού, όσο τις μέρες και τις νύχτες που έγραφα τον Τελευταίο Πειρασμό. Γράφοντας την εξομολόγηση ετούτη της αγωνίας και της μεγάλης ελπίδας του ανθρώπου ήμουν συγκινημένος τόσο που τα μάτια μου βούρκωναν· δεν είχα νιώσει ποτέ με τόση γλύκα, με τόσο πόνο να πέφτει στάλα στάλα το αίμα του Χριστού στην καρδιά μου.

Γιατί ο Χριστός, για ν' ανέβει στην κορυφή της θυσίας, στο Σταυρό, στην κορυφή της εξαύλωσης, στο Θεό, πέρασε όλα τα στάδια του αγωνιζόμενου ανθρώπου. Όλα, και γι' αυτό κι ο πόνος του' μας είναι τόσο γνώριμος και τον πονούμε, κι η τελική νίκη του μας φαίνεται τόσο και δικιά μας μελλούμενη νίκη. Ο,τι είχε βαθιά ανθρώπινο ο Χριστός, μας βοηθάει να τον καταλάβουμε και να τον αγαπήσουμε και να παρακολουθούμε τα Πάθη του σαν να' ταν δικά μας πάθη. Αν δεν είχε μέσα του το ζεστό ανθρώπινο στοιχείο, δε θα μπορούσε ποτέ με τόση σιγουράδα και τρυφερότητα να αγγίξει την καρδιά μας· και δε θα μπορούσε να γίνει πρότυπο στη ζωή μας. Αγωνιζόμαστε κι εμείς, τον βλέπουμε κι αυτόν να αγωνίζεται και παίρνουμε κουράγιο· βλέπουμε, δεν είμαστε ολομόναχοι στον κόσμο, αγωνίζεται κι αυτός μαζί μας».

Αποσπάσματα από τον πρόλογο του Νίκου Καζαντζάκη.

Ο ξυλουργός Ιησούς από τη Ναζαρέτ, που βασανίζεται από τους πειρασμούς των δαιμόνων, της ενοχής για την παραγωγή σταυρών για τους Ρωμαίους, του οίκτου για τους ανθρώπους και τον κόσμο, και της σταθερής πρόσκλησης από το Θεό, αποφασίζει να βρει τί επιθυμεί ο Θεός από αυτόν. Αλλά, καθώς η αποστολή του πλησιάζει στην εκπλήρωση, καλείται να αντιμετωπίσει το μέγιστο πειρασμό: την κανονική ζωή ενός καλού ανθρώπου με την Μαρία Μαγδαληνή.

Την πρώτη ιδέα για τη συγγραφή βιβλίου, υπό μορφή μυθιστορήματος, για τη ζωή του Χριστού ο Νίκος Καζαντζάκης εμπνεύστηκε στην Αίγινα το 1942, τον καιρό της γερμανικής κατοχής. Θα το ονόμαζε «Τ' Απομνημονεύματα του Χριστού». Πολλά χρόνια νωρίτερα είχε γράψει την τραγωδία «Χριστός». Η πρώτη ιδέα κυοφορείται μέσα του και οκτώ χρόνια αργότερα αρχίζει να γράφει το βιβλίο, αλλά με άλλο όνομα: «Ο Τελευταίος Πειρασμός». Το τελειώνει το 1951. Η πρώτη έκδοση γίνεται σε μεταφράσεις στα σουηδικά και στα νορβηγικά το 1952.

Η Εκκλησία της Ελλάδος κάτι ακούει. Και σπεύδει να το καταδικάσει, προτού ακόμη εκδοθεί στα ελληνικά. Η ελληνική έκδοση θα γίνει τρία χρόνια αργότερα, το 1955. Αλλ' εν τω μεταξύ, το 1953, από τον εκδότη Μαυρίδη τυπώνεται σε πρώτη έκδοση ο «Καπετάν Μιχάλης», το έπος της Κρήτης και της Ελευθερίας. Έτοιμο το βιβλίο του καπετάν Ψωμή και η Εκκλησία της Ελλάδος ζητά από το κράτος τον διωγμό του Καζαντζάκη για μερικές σελίδες του βιβλίου.

Το 1954 η Παπική Εκκλησία ενέγραψε τον «Τελευταίο Πειρασμό» του Νίκου Καζαντζάκη στον περίφημο Index, τον Κατάλογο Απαγορευμένων Βιβλίων, όπου είχε εγγράψει ως απαγορευμένη και τη θεωρία του Γαλιλαίου, ότι η Γη γυρίζει

γύρω από τον Ήλιο και όχι ο Ήλιος γύρω από τη Γη. Ο Καζαντζάκης έστειλε τότε τηλεγράφημα στην Επιτροπή του Index με τη φράση του χριστιανού απολογητού Τερτυλλιανού: «*Ad tuum, Domine, tribunal apello*». Δηλαδή: «Στο Δικαστήριό σου, Κύριε, κάνω έφεση». Αυτά κάνουν οι «άθεοι». Κάνουν έφεση στον Θεό, όταν τους αδικούν οι άνθρωποι.

Η Εκκλησία της Ελλάδος δεν ήταν δυνατόν να μείνει πίσω. Άρχισε τις καταδίκες και την ετοιμασία του αφορισμού του Καζαντζάκη, ενός κειμένου δαιμονικού, βελζεβουλικού και ό,τι αν είπει τις:

«Εις την Εισαγγελίαν Αθηνών διαβιβάζεται αρμοδίως το έγγραφον της Ιεράς Συνόδου, δια της οποίας ζητείται όπως απαγορευθή η κυκλοφορία των έργων του Ν. Καζαντζάκη “Ο Καπετάν Μιχάλης”, “Ο τελευταίος Πειρασμός” και “Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται”, καθόσον ταύτα είναι αντιχριστιανικού περιεχομένου και η ελευθέρα κυκλοφορία των είναι επιζημία εις το αναγνωστικόν κοινόν της χώρας.

Ειδικώς δια το έργον “Ο Καπετάν Μιχάλης”, αναφέρεται εις το έγγραφον της Ιεράς Συνόδου, ότι δι’ αυτού διασύρεται η Εκκλησία και διαπομπεύονται οι ιεροί αυτής θεσμοί και το τριαδικόν του Θεού ασεβέστατα καθυβρίζεται.

Εις το γραφέν εις την Γερμανικήν έργον “Ο Τελευταίος Πειρασμός”, του οποίου κατά τας πληροφορίες της Ιεράς Συνόδου, επίκειται η μετάφρασις εις την Ελληνικήν, περιέχονται πάλιν ανήκουστοι ύβρεις κατά του Θεανδρικού προσώπου του Ιησού Χριστού επιδιώκεται να καταρριφθή η θεότης αυτού και η χριστιανική ηθική, και διαστρεβλούται η Ευαγγελική αλήθεια δια φαντασιοκοπίας, δι’ αχαλινώτου δε αυθαιρεσίας παραποιείται η σωτήριος διδαχή του Ευαγγελίου.

Εις το μυθιστόρημα τούτο -προστίθεται- το οποίον είναι συντεταγμένον υπό τας εμπνεύσεις της θεωρίας του Φρόιντ και του ιστορικού υλισμού διαστρέφεται και κακοποιείται η Ευαγγελική διάγνωσις και δη η Θεανδρική μορφή του Κυρίου Ημών Ιησού Χριστού κατά τρόπον προφανώς βάνανυσον, χυδαίον και βλάσφημον.

Εις το κυκλοφορήσαν ελληνιστί έργον υπό τον παραδοξότατον και ασεβή τίτλον “Ο Χριστός ξανασταυρώνεται”, τα αυτά περιέχονται τρωτά σημεία, ήτοι διάθεσις ασεβούς χρησιμοποίησεως των ιστορικών αληθειών του Ευαγγελίου και περιυβρίσεως των ποιμένων της Εκκλησίας και διδασκαλία σοσιαλιστικών ή κομμουνιστικών θεωριών.

Επειδή παρά τα ληφθέντα πνευματικά μέτρα της εκκλησίας ο συγγραφεύς

εξακολουθεί να προσθέτη εις τα ικδοθέντα έργα και έτερα τοιαύτα του αυτού ασεβειστάτου και αντεθνικού περιεχομένου, η Ιερά Σύνοδος παρακαλεί όπως ληφθούν τα δέοντα μέτρα προς παύσιν της κυκλοφορίας των.

Ειδικώς δια τον “Τελευταίον Πειρασμόν” ζητείται όχι μόνον να απαγορευθή η κυκλοφορία του, αλλά και να προληφθή η εις την Ελληνικήν γλώσσαν μετάφρασίς του πάση θυσία.

Επί του θέματος τούτου, πληροφορούμεθα, είχαν συνεργασίαν ο υπουργός της Δικαιοσύνης κ. Θεοφανόπουλος μετά του υφυπουργού Εσωτερικών κ. Καλαντζή. Ουδέν όμως ανεκοινώθη επί της συνεργασίας ταύτης».

“Εθνικός Κήρυξ”, 27 Φεβρουαρίου 1955.

Ο Καζαντζάκης έστειλε και σ’ αυτούς τηλεγράφημα, ότι κάνει έφεση στο Δικαστήριον του Θεού, και προσέθεσε: *«Μου δώσατε μιαν κατάρα, άγιοι Πατέρες, σας δίνω εγώ μιαν ευχή: Σας εύχομαι να ‘ναι η συνείδησή σας τόσο καθαρή όσο είναι η δική μου· και να ‘στε τόσο ηθικοί και θρήσκοι όσο είμαι εγώ»*. Τελικά η Εκκλησία της Ελλάδος δεν τόλμησε να προχωρήσει στον αφορισμό του Νίκου Καζαντζάκη. Είναι εσφαλμένη η γενική αντίληψη ότι αφορίστηκε ο Καζαντζάκης.

Σε μια επιστολή του προς τον Αιμίλιο Χουρμούζιο, με ημερομηνία 30.5.1954, την οποία δημοσίευσε η εφημερίδα «Τα Νέα» στις 22.5.1997, γράφει ο Νίκος Καζαντζάκης:

«Δουλεύω ήσυχα, με τη συνείδηση αναπαμμένη, σαν άνθρωπος που κάνει το χρέος του... Σίγουρα... είμαι βαθύτατα θρησκευτική φύση, μα χωρίς να μπορώ να μένω σε μάντρα· κάπου κάπου μπαίνω, μα για να φάω κανένα αρνί. Ή, καλύτερα, για ν’ αρπάξω ένα αρνί, και να το μάθω να γίνει λύκος...».

Το 1968 ο Οικουμενικός Πατριάρχης έκανε επίσημη σύσκεψη στην Κρήτη. Η Εκκλησία της Κρήτης υπάγεται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Στο Ηράκλειο κάποιος τον ερώτησε:

- *Τι γνώμην έχετε για τον άθεο Καζαντζάκη;*
- *Τα έργα του Νίκου Καζαντζάκη κοσμούν την Πατριαρχική Βιβλιοθήκη, απάντησε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας.*

Το 1988, ο Μάρτιν Σκορτσέζε μετέφερε το βιβλίο στον κινηματογράφο. Η προβολή τής ταινίας στην Ελλάδα απαγορεύθηκε (μπορείτε να την παρακολουθήσετε εδώ), καθώς σημειώθηκαν έκτροπα από φανατικούς χριστιανούς, ενώ και η όποια μετέπειτα απόπειρα προβολή τής ταινίας στην τηλεόραση, ματαιώθηκε μετά από

παρέμβαση τής Εκκλησίας.

Λήψη αρχείου (20 MB)

Πηγές

Κείμενο: tetraktys.gr | naftemporiki.gr | ptwsh.blogspot.com | apollonios.pblogs.gr